

נעמה שומעת אחרת

מערך שיעור בנושא:
לקות שמיעה והתמודדות מעצימה עם לקויות
מותאם לכיתה ה'

גלעד אמשלום
אוריון ה"ל, 2019

על הספר

נעמה היא ילדה החיה עם לקות שמיעה והיא נעזרת במכשיר שמיעה. נעמה מווסתת את המכשיר שלה כרצונה, כך היא שולטת בתכנים בעולמה. כיתתה של נעמה יוצאת לטיול שנתי. בהר הארבל הם פוגשים במשפחת שפנים, באמצעות מסבירה נעמה לחבריה את משמעות השקט בעולמה הפנימי. נעמה מתלבטת האם להסיר את מכשיר השמיעה שלה כדי שתוכל להיכנס לים. היא מסירה אותו ונהנית מחוויית השקט העמוק - חוויה השמורה לנעמה ולשכמותה. למרות המכשיר המגביל מצליחה נעמה לחיות חיי איכות.

הנחיות וחושי אורה

מסגור

מציאות החיים של נעמה היא מציאות של קושי בשמיעה ושימוש במכשיר שמיעה מגביל. בגישתה האופטימית לחיים הופכת נעמה את המציאות הזו למציאות מיטיבה, כזו שיש בה שקט ושלווה, שליטה ומשמעות - מה שאין לאנשים רגילים. ללא ידיעתה היא נעזרת בכלי פסיכולוגי משמעותי - מסגור. ב"מסגור" מתייחס האדם להתרחשות בחייו, למציאות או לרגש, ושם אותו בהקשר אחר. מתוך כך משתנה המשמעות של האירוע, ובהתאם לכך גם התגובה הרגשית המתייחסת אליו. מכשיר השמיעה של נעמה, במקום שימש אביזר מטריד, הופך להיות אמצעי פרקטי לוויסות הרעש. כאשר נעמה מעוניינת בשקט מוחלט היא לוחצת על כפתור שקט מוחלט (עמ' 3). כאשר היא רוצה לרקוד לצלילי מוזיקה פרועה היא מגבירה את עוצמת המכשיר ואז שרה ומשתוללת (עמ' 2). היא משתמשת בכפתורים נוספים לפי מצב הרוח שלה (עמ' 3). ואפילו יש לה את כפתור הצפצופים ממרחקים (עמ' 8).

פעולת ה"מסגור" מכונה כך מכיוון שהיא נותנת מסגרת חדשה לאירוע, אשר מאפשרת לראות את המצב דרך נקודת מבט אחרת שמשנה את התפישה הראשונית לגביו.

הנחת היסוד של המסגור היא כי "כל התנהגות יכולה להיות יעילה בהקשר מסוים". שימוש במסגור משמעותו שאין שוללים את הקושי במציאות הקיימת, אלא רואים בכל בעיה גם פתרונות. בעיה המתקיימת בהקשר מסוים (מכשיר השמיעה שלה), יכולה להוות משאב בהקשר אחר (אמצעי לשליטה).

כאשר שינוי ממוסגר כבעיה, החוויה הסובייקטיבית הינה חוויה של קושי, מאבק ומצוקה, ואילו מסגורו של השינוי כהזדמנות, יוצר חוויה של אתגר, סקרנות ואופטימיות. שינוי המשמעות, אם כן, משנה את החוויה ובכוחו להצמיח פתרונות במקום שבו לא נראו כאלה מלכתחילה. (תיאוריית המסגור, על פי רונית גולדברג, 2016, להיות האקר של המוח שלך, כפר סבא: מטרוט). חשוב להדגיש לתלמידים שהכפתורים שבהם עשתה נעמה שימוש (כפתור הצפצופים ממרחקים, כפתור הסודות ועוד) אינם כפתורים הקיימים במציאות. במכשירי שמיעה קיים רק כפתור הפעלה וכיבוי. הכפתורים המוזכרים בסיפור קיימים בדמיונה של נעמה כחלק מיכולתה לראות במכשיר כלי מסייע ולבצע מסגור במשמעות האביזר.

**נעמה שומעת
אחרת**

המגבלה הופכת ליתרון

אי אפשר להתכחש לקושי הקיים במכשירים רפואיים ובפרט באלה המלווים את האדם לאורך זמן. הם מטרידים, מגבילים ומקשים על חיי השגרה.

עם זאת, כאשר נאלצים להשתמש בהם, ניתן גם למסגר את המציאות ולראות את ההזדמנויות שבהם הם מהווים יתרון.

כיצד? התלמידים שותפים בדוגמאות.

- בשלב ראשון, בדומה למכשיר השמיעה של נעמה, יעסוק הדיון באפשרויות המסגור של מכשירי עזר לאנשים החיים עם מגבלות.
- בשלב השני ישוחחו על מגבלות שונות כלליות העשויות להפוך - בעזרת מסגור - ליתרונות.

ברמה גבוהה יותר ניתן להצמיד סיסמה או אמרה הקשורים למגבלה והופכים אותה ליתרון. השימוש במילים **מקבע את המציאות והופך אותה למוחשית.**

מרגיש מאה - אני שומע!

יש לכוון את התלמידים להתכונן ביכולת השמיעה המופלאה. (כמובן, יש לנהוג ברגישות במקרה של תלמיד עם מגבלת שמיעה בכיתה).

על מכשירי השמיעה כתובה הידיעה הבאה:

"גם מכשירי שמיעה משוכללים מאוד ומועילים מאוד אינם מביאים את המשתמש ליכולת שמיעה נורמלית (מתוך הוראות לשימוש במכשיר שמיעה)."

האם אנו מעריכים את השמיעה שלנו, הנראית לנו כטבעית, שאיתה נולדנו והיא כביכול 'שלנו'?
האם חשבנו על אותם אנשים המוזילים הון עתק מכספם וחווים סבל ואי נוחות, כדי להגיע למצב הטבעי עבורנו?

דוגמאות:

זהירות! יש לי פרוטזה!

בעזרת מסגור ניתן לראות בפרוטזה אמצעי הרתעה אפקטיבי. (ילד בעל פרוטזה יכול להכות - להרביץ בשפה עממית - בעוצמה רבה יותר מאשר ילד עם יד רגילה).

הגבס שלי - תעודת הוקרה

בעזרת מסגור הגבס הוא למעשה תעודה הוקרה וכבוד - אם החברים כותבים על גביו מילות אהדה כמקובל.

יש לי רכב צמוד - רוצים טרמפ?

באמצעות מסגור גם כיסא גלגלים יכול להיחשב כרכב צמוד, ולא די בכך - ניתן להעמיס עליו נוסעים כטרמפ. וכן הלאה.

רעיון הפעלה סביב האזינה

מזהים צלילים

לרכוש סדרת צלילים איכותיים (כמו יללת חתול, זרימת מפל מים, ניסור עץ ועוד).

ליצור מצגת שבה סדרת שקופיות, בשקופית אחת ניתן לשמוע את הצליל (מכלי לדעת את מקורו) ובשקופית הבאה סרטון שבו נראה מקור הצליל, כך לסירוגין לצלילים השונים.

בזמן שהסרטון פועל התלמיד כותב מה הן התחושות העולות בו למשמע הצליל. (לדוגמה, מפל מים - התרגשות, התפעמות, זרימה, משמעות וכו').

התלמיד לומד על הקשר שבין הצליל לחוויה הרגשית.

כהשלמה לתרגיל זה ניתן לתת לתלמידים משימת הקשבה לצלילים.

התלמידים יתבקשו להאזין צלילים שונים בבית, בחצר או ברחוב. התלמידים יקליטו את הצלילים או יסריטו את הסיטואציה הקולית.

ניתן לדון בכיתה בסיטואציה שהוסרטה / הוקלטה: מדוע בחרת דווקא בסיטואציה זו? מה משמעות הצליל הזה לגביך? איזה רגש עולה בך בזמן האזנה לצליל? האם הקונוטציות העולות בנו למשמע צליל מסוים הן אחידות? (סביר להניח שצליל של סירנת אמבולנס יעלה בכולם קונוטציה של פחד ודאגה - זוהי דנוטציה: קונוטציה אחידה - אך צליל של חריקת דלת יעלה קונוטציות שונות באוזני השומעים).

מצורפת מצגת להפעלה (לחצו כאן).

מבדק שמיעה

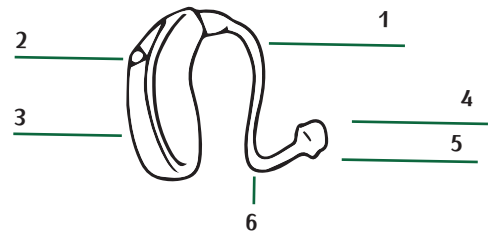
לפניכם תרשים של מכשיר שמיעה סטנדרטי:

האוזן

אחד מאיברי החושים - האיבר שבו אנו שומעים. אוזן האדם בנויה משלושה חלקים: האוזן החיצונית, האוזן התיכונה והאוזן הפנימית. רק האפרכסת בולטת אל מחוץ לראש. רוב חלקי האוזן הם בתוך הראש. האוזן החיצונית של האדם מורכבת מאפרכסת האוזן, שהיא מעין משפך עשוי סחוס ומכסה בעור, הקולט את גלי הקול ומכוון אותם פנימה, ומתעלה הנקראת מכוא השמע החיצון. תעלה זו מעוקלת מעט ואינה מאפשרת לגופים גדולים לחדור לתוך האוזן.

מכשיר שמיעה

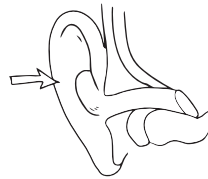
1. כבל חשמל - מחבר את יחידת הרמקול למכשירי השמיעה.
2. מיקרופונים - צלילים נקלטים במכשירי השמיעה דרך המיקרופונים.
3. פתח בית סוללה (הפעלה וכיבוי).
4. כיפה
5. שלוחת קיבוע
6. יחידת הרמקול

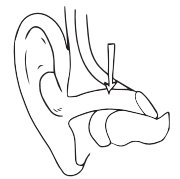
1. קראו

את הקטע וכתבו אילו חלקים במכשיר השמיעה מקבילים לחלקי האוזן באדם:

מבוא השמע הפנימי

מבוא האוזן הפנימי

2. חשבו

מדוע זקוק האדם לזוג אוזניים ולא לאוזן אחת?

מבדק שמיעה

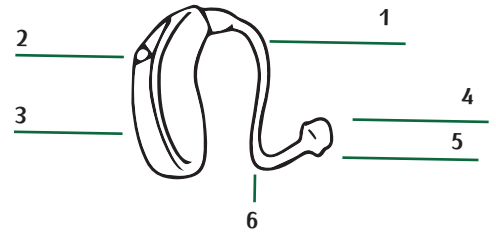
לפניכם תרשים של מכשיר שמיעה סטנדרטי:

האוזן

אחד מאיברי החושים - האיבר שבו אנו שומעים. אוזן האדם בנויה משלושה חלקים: האוזן החיצונית, האוזן התיכונה והאוזן הפנימית. רק האפרכסת בולטת אל מחוץ לראש. רוב חלקי האוזן הם בתוך הראש. האוזן החיצונית של האדם מורכבת מאפרכסת האוזן, שהיא מעין משפך עשוי סחוס ומכסה בעור, הקולט את גלי הקול ומכוון אותם פנימה, ומתעלה הנקראת מבוא השמע החיצון. תעלה זו מעוקלת מעט ואינה מאפשרת לגופים גדולים לחדור לתוך האוזן.

מכשיר שמיעה

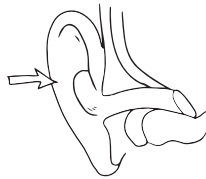
1. ככל חשמל - מחבר את יחידת הרמקול למכשירי השמיעה.
2. מיקרופונים - צלילים נקלטים במכשירי השמיעה דרך המיקרופונים.
3. פתח בית סוללה (הפעלה וכיבוי).
4. כיפה
5. שלוחת קיבוע
6. יחידת הרמקול

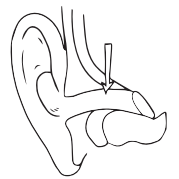
1. קראו

את הקטע וכתבו אילו חלקים במכשיר השמיעה מקבילים לחלקי האוזן באדם:

מבוא השמע הפנימי
הכיפה

מבוא האוזן הפנימי
המיקרופונים

2. חשבו

מדוע זקוק האדם לזוג אוזניים ולא לאוזן אחת?
שמירת שיווי המשקל של גוף האדם.

מבדק הצלחה

נעמה סיגלה לעצמה את היכולת להפוך את קושי להזדמנות. לפניכם אמרות שונות העוסקות ביכולתו של האדם להפוך קושי להזדמנות. האמרות 'התבלבלו'. מצאו בטבלה שלפניכם ארבע אמרות, כל אמרה בת שבע מילים, כמו בדוגמה.

הצעה לתלמיד: בחר את המשפט המדבר אליך ביותר והפוך אותו לסלוגן שילווח אותו בכל קושי אותו תהפוך להזדמנות. הדבק את הסטיקר במקום מרכזי בחדרך.

הך.	למצוא	הם	מהצלחה	בצרור	הקשה	דוגמא: אם
אותה?	ממנו	עליך	לימון	היפך	יש	ההצלחה
דלתות	הינו	עשה	הוא	לך	אינה	כישלון
ממנה	שפותח	הוא	הנכון	מחפשת	אינו	המפתח
לימונדה	חלק	זה	אותך,	והדבר	האחרון	הדבר

1. אם יש לך לימון עשה ממנו לימונדה

2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

הסלוגן שלי לחיים טובים:

[Blank space for student's slogan]

מבדק הצלחה

נעמה סיגלה לעצמה את היכולת להפוך את קושי להזדמנות. לפניכם אמרות שונות העוסקות ביכולתו של האדם להפוך קושי להזדמנות. האמרות 'התכלכלו' מצאו בטבלה שלפניכם ארבע אמרות, כל אמרה בת שבע מילים, כמו בדוגמה.

הצעה לתלמיד: בחר את המשפט המדבר אליך ביותר והפוך אותו לסלוגן שילווה אותך בכל קושי אותו תהפוך להזדמנות. הדבק את הסטיקר במקום מרכזי בחדרך.

הך.	למצוא	הם	מהצלחה	בצרור	הקשה	דוגמא: אם
אותה?	ממנו	עליך	לימון	היפך	יש	ההצלחה
דלתות	הינו	עשה	הוא	לך	אינה	כישלון
ממנה	שפותח	הוא	הנכון	מחפשת	אינו	המפתח
לימונדה	חלק	זה	אותך,	והדבר	האחרון	הדבר

1. אם יש לך לימון עשה ממנו לימונדה

2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

הסלוגן שלי לחיים טובים:

למשל: המפתח הנכון הוא זה שפותח לך דלתות.